

باسمه تعالی

شماره: ۱۰۰/۷۰/۳۹۶۴۸

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۹/۲۹

ورود به دفتر نظام پزشکی کرج
شماره ۱۴۰۱/۰۳۰۶/۰۰۰۰
تاریخ ۱۴۰۱/۰۹/۲۹

ریاست محترم هیات مدیره نظام پزشکی ...

با سلام

احتراما به پیوست مکاتبه شماره ۴۰۰/۲۳۲۶۷ مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۰۹ معاون محترم درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با موضوع " ابلاغ استاندارد درمان مانیپولاتیو استئوپاتیک " جهت استحضار و هر گونه بهره برداری ایفاد می گردد.

دکتر علی سالاریان
معاون فنی و نظارت

سید محمد تقی نظامی
۱۴۰۱/۰۹/۲۹

معاون فنی و نظارت
۱۴۰۱/۰۹/۲۹

سید محمد تقی نظامی
رئیس هیات مدیره نظام پزشکی کرج
۱۴۰۱/۰۹/۲۹

رونوشت
جناب آقای دکتر صداقت رئیس هیات مدیره نظام پزشکی شهرستان کرج

خیابان کارگر شمالی، بالاتر از ال احمد، خیابان فرشی مقدم (شانزدهم)، پلاک ۱۱۹ کدپستی: ۱۴۳۹۸۳۷۹۵۳ صندوق پستی: ۱۴۳۹۵/۱۵۹۹

تلفن: ۸۴۱۳۰ نمابر: ۸۸۳۳۱۰۸۳ <https://irimc.org> info@irimc.org

شماره: ۲۳۲۶۷ / ۴۰۰
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۹/۰۹
پیوست دارد

بسمه تعالی

روسای محترم کلیه دانشگاهها/ دانشکده های علوم پزشکی کشور
جناب آقای دکتر امیر نوروزی
مدیر عامل محترم سازمان خدمات درمانی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
جناب آقای دکتر میر هاشم موسوی
مدیر عامل محترم سازمان تامین اجتماعی
جناب آقای دکتر محمد مهدی ناصحی
مدیر عامل محترم سازمان بیمه سلامت
جناب آقای دکتر محمد رئیس زاده
رئیس محترم سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران
جناب آقای دکتر عباس مسجدی آرانی
رئیس محترم سازمان پزشکی قانونی کشور
موضوع: ابلاغ استاندارد درمان مانیولاتیو استوباتیك

با سلام و احترام

همانگونه که مطلع می‌باشید یکی از راهکارهایی که برای پیشگیری از افزایش هزینه‌های درمان و تحمیل بار اقتصادی سنگین به نظام سلامت و جامعه در کشورهای مختلف مورد توجه است تدوین و نشر راهنماهای بالینی مبتنی بر شواهد است که به عنوان یکی از سیاست‌های برنامه تحول نظام سلامت و یکی از محورهای بسته‌های تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی نیز مورد توجه می‌باشد. در همین راستا معاونت درمان تدوین محصولات دانشی را (راهنمای بالینی، استاندارد، پروتکل و ...) با اولویت خدمات پر تواتر، دارای پوشش بیمه‌ای، هزینه (خدمات، تجهیزات) با حضور جمعی از اساتید حوزه‌های مختلف، در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تشکیل و سیاستگذاری و برنامه ریزی این امر را عهده‌دار شده است. لذا در راستای پویا سازی ارائه خدمات پزشکی و اجرایی نمودن بر مبنای بندهای (د) تبصره (۱۴) و بند (الف) تبصره (۱۷) و ردیف (۲) بند (ی)

دبیرخانه: سازمان نظام پزشکی کل کشور
شماره نامه: ۳۶۹۴۳ / ۱۰ / ۱۰۰
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۹/۰۹

تبصره (۱۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، مبنی بر اجازه تجویز خدمات و انجام خرید راهبردی سازمان های بیمه گر بر اساس دستورالعمل ها و راهنماهای بالینی توسط وزارت بهداشت، استاندارد «درمان مانیپولاتیو استئوپاتیک» به تصویب رسیده و از تاریخ ابلاغ قابل اجرا است.

بدیهی است ضمن تاکید بر ارائه خدمت در چارچوب استانداردهای مورد تایید وزارت متبوع، اعلام می گردد دانشگاه/ دانشکده، انجمن ها و سازمان نظام پزشکی میبایست از این محصولات در آموزش های بازآموزی استفاده و سازمان های بیمه گر نیز بر اساس محصولات دانشی اقدام به خرید راهبردی نمایند. امید است با بهره مندی از تلاش جمعی و اطلاع رسانی در این زمینه، شاهد تحولی جدی در حوزه استقرار و بکارگیری راهنماها به منظور ارتقای کیفیت خدمات و کاهش هزینه های غیر ضروری باشیم.

لازم به ذکر است شناسنامه و استاندارد خدمت مذکور از طریق تارنمای دفتر ارزیابی فناوری و تدوین استاندارد و تعرفه سلامت به آدرس hetas.behdasht.gov.ir در دسترس می باشد.

دکتر سعید گریبی
معاون درمان

رونوشت:

جناب آقای دکتر واعظی رئیس محترم مرکز مدیریت بیمارستانی و تملی خدمات بالینی
سرکار خانم جعفر بیگلر دبیرخانه حوزه ریاست مرکز قلب شهید رجایی
سرکار خانم شهرکی دبیرخانه حوزه ریاست مرکز قلب تهران
سرکار خانم ذکایی دبیرخانه حوزه ریاست مرکز سل و بیماریهای ریوی مسیح دانشوری
جناب آقای علیرضا مفیدی پور دبیرخانه مرکزی سازمان بیمه سلامت
جناب آقای علی مهری دبیرخانه مرکزی سازمان انتقال خون ایران
جناب آقای دکتر ابوالفضل باقری فرد معاون محترم آموزشی
جناب آقای دکتر بهرام دارایی معاون محترم وزیر و رئیس سازمان غذا و دارو
جناب آقای دکتر کمال حیدری معاون محترم بهداشت

دبیرخانه: سازمان نظام پزشکی کل کشور
شماره نامه: ۳۶۹۴۳ / ۱۰ / ۱۰۰
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۹/۰۹

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت و درمان آذربایجان

معاونت درمان

شناسنامه و استاندارد خدمت

درمان مانیپولاتیو استوماتیک

(OMT)

پاییز ۱۴۰۱

تنظیم و تدوین:

- دکتر محمد فرجاد، استاد مدعو طب فیزیکی و توانبخشی استاد مدعو دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و ارتش
دکتر سید منصور رایگانی، استاد طب فیزیکی و توانبخشی استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
دکتر زهرا رضا سلطانی، دانشیار طب فیزیکی و توانبخشی دانشیار دانشگاه علوم پزشکی ارتش
دکتر کامران آزما استاد طب فیزیکی و توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش
دکتر سید احمد رئیس السادات دانشیار طب فیزیکی و توانبخشی استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
دکتر بابک وحدت پور دانشیار طب فیزیکی و توانبخشی استاد دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
دکتر محمد رضا عماد استاد طب فیزیکی و توانبخشی استاد دانشگاه علوم پزشکی شیراز
دکتر محمد رضا وفائی نسب دانشیار طب فیزیکی و توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی یزد
دکتر امیر مسعود عرب استاد گروه فیزیوتراپی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
دکتر امیر حسین عابدی یکتا متخصص پزشکی ورزشی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
دکتر محمد حسین پور غریب دبیر انجمن پزشکی ورزشی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

تحت نظارت فنی:

- گروه استانداردسازی و تدوین راهنماهای سلامت
دفتر ارزیابی فن آوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت
دکتر ساناز بخشنده - دکتر سید موسی طباطبایی لطفی

الف) عنوان دقیق خدمت مورد بررسی (فارسی و لاتین) به همراه کد ملی:

درمان مانیپولاتیو استنوپاتیکی (OMT) یک یا دو ناحیه گرفتار از بدن توسط پزشک متخصص (عمل مستقل)

کد ملی: ۹۰۱۷۹۵

درمان مانیپولاتیو استنوپاتیکی (OMT) بیش از دو ناحیه توسط پزشک متخصص (عمل مستقل)

کد ملی: ۹۰۱۸۰۰

Spinal Manipulation

ب) تعریف و تشریح خدمت مورد بررسی:

مانی پولاسیون عبارت است از یک حرکت یا مانور غیر فعال و با فشار در دامنه کم و با سرعت زیاد (Thrust) که عناصر یک مفصل یا مجموعه مفصلی را فراتر از محدوده حرکت عادی جابجا میکند. بنابراین در ستون فقرات این امکان را به وجود می آورد که حرکات مختلفی مانند فلکشن، اکستنشن و خم شدن جانبی به راست و چپ و چرخش جانبی را جداگانه و یا با هم روی ستون فقرات انجام دهیم. این مانورها ممکن است بصورت مستقیم (direct) یا غیر مستقیم (indirect) و یا با کمک انجام شود.

ج) اقدامات یا پروسیجرهای ضروری جهت درمان بیماری:

• ارزیابی قبل از انجام پروسیجر:

گرفتن شرح حال کامل و بررسی Past Medical History، انجام معاینه کامل عضلانی اسکلتی و نورولوژیک (شامل معاینه اسکلتی ستون فقرات و اندامها، معاینات سگمانی مهره ها، بررسی قوام پوست و نقاط ماشه ای و بررسی میوتومال و درماتومال) تعیین موارد ممنوعیت تکنیکی و بالینی انجام مانی پولاسیون (و انجام تصویربرداری از ستون فقرات (بسته به شک بالینی انجام X-Ray، CT Scan، و یا MRI ستون فقرات ممکن است ضرورت یابد)، انجام آزمایشات و پاراکلینیک مربوطه (در صورت شک بالینی به بیماری های عفونی، التهابی، و روماتولوژیک) و یا دانسیتومتری یا ایزوتوپ اسکن استخوان در صورت ضرورت.

• ارزیابی حین انجام پروسیجر

ارزیابی محدوده حرکتی ستون فقرات در جهات فلکشن، اکستنشن، خم شدن جانبی (به چپ و راست) و چرخش جانبی (به سمت چپ و راست) به منظور یافتن جهت آزاد و بدون درد برای انجام مانی پولاسیون ستون فقرات، ارزیابی از نظر وجود نارسایی عروقی و رتبروبازیلار (انجام تست های بالینی نظیر تست Rancurel)

• ارزیابی بعد از انجام پروسیجر

بلافاصله بعد از انجام مانی پولاسیون ، بیمار باید مجدداً از نظر بهبود درد و محدوده حرکتی ستون فقرات مورد بررسی قرار گیرد . همچنین از نظر بروز عوارض احتمالی مانی پولاسیون بیمار باید حداقل به مدت ۲۰ دقیقه در محل ارایه خدمت توسط پزشک تحت نظر باشد

• کنترل عوارض جانبی انجام پروسیجر

به منظور پیشگیری و کنترل عوارض جانبی مانی پولاسیون ، ضرورت دارد که قبل از انجام پروسیجر ، شرح حال کامل از نظر عدم وجود بیماری های روماتولوژیک درگیر کننده ستون فقرات ، استئوپوروز شدید ، کانسر درگیر کننده ستون فقرات (اولیه یا متاستاتیک) ، بیماری های عفونی درگیر کننده ستون فقرات و سابقه ی تروما به ستون فقرات از بیمار گرفته شود و معاینه کامل بویژه معاینه عضلاتی - اسکلتی - عصبی بعمل آید . همچنین تست های بالینی بررسی نارسایی عروقی و رتروبازیلار باید بعمل آید . و در صورت وجود هر گونه شک بالینی ، ارزیابی های تصویربرداری و آزمایشگاهی مربوطه و دانسیتومتری می بایست قبل از انجام مانی پولاسیون بعمل آید . بدین ترتیب می توان از عوارض جانبی مازور و خطر مانی پولاسیون اجتناب کرد .

د) تواتر ارائه خدمت (تعداد دفعات مورد نیاز / فواصل انجام)

بسته به پاسخ بالینی بیمار ، و بسته به حاد و مزمن بودن بودن ضایعه تعداد جلسات درمان مورد نیاز متفاوت است . حداکثر ۲ جلسه در هفته قابل انجام و در یک دوره بیماری برای هر بیمار تا ۶ جلسه مجاز می باشد. در صورت عود مجدد بیماری با نظر پزشک معالج احتیاج به شروع مجدد درمان می باشد.

ه) افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز (Order) / خدمت مربوطه و استاندارد تجویز:

کلیه پزشکان (پزشک عمومی و متخصص و بالاتر) بر اساس کوریکولوم آموزشی مربوطه

و) افراد صاحب صلاحیت جهت ارائه خدمت مربوطه:

۱) متخصص طب فیزیکی و توانبخشی

۲) متخصص پزشکی ورزشی

۳) دکترای تخصصی (Ph.D) فیزیوتراپی

تبصره ۱: بر اساس شرح کدهای مذکور، مصوب هیات وزیران به شماره ۷۰۳۵۸/ت/۵۴۲۴۰ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۰۹ هیات محترم وزیران، در حال حاضر تعرفه مصوب صرفاً مشمول گروه ۱ و ۲ می باشد.

تبصره ۲: در صورت تایید دوره مصوب آموزشی خدمت مذکور، از معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، در خصوص رشته های کارشناسی و کارشناسی ارشد فیزیوتراپی، رشته های مذکور نیز جزو افراد صاحب صلاحیت خواهند بود.

ز) عنوان و سطح تخصص های مورد نیاز (استاندارد) برای سایر اعضای تیم ارائه کننده خدمت:

ندارد

ح) استانداردهای فضای فیزیکی و مکان ارائه خدمت:

مانی پولاسیون در اتاق معاینه پزشک قابل انجام است و یک اتاق با فضای حدود ۱۲ متر مربع کافی است. و نیاز به تخت استاندارد مانی پولاسیون (که ارتفاع آن بر اساس قامت انجام دهنده مانی پولاسیون تعیین می شود) می باشد.

ط) تجهیزات پزشکی سرمایه ای به ازای هر خدمت:

تخت مخصوص مانی پولاسیون و دستگاههای فیزیوتراپی (IR و TENS) جهت کاهش اسپاسم و افزایش محدوده حرکتی ستون فقرات ممکن است مورد نیاز باشد (وجود دستگاههای فیزیوتراپی ضروری نیست)

ی) داروها، مواد و لوازم مصرفی پزشکی جهت ارائه خدمت:

داروهای ضد التهاب و شل کننده های عضلانی (نظیر تیزانیدین و بکلوفن) و در صورت نیاز استروئید (خوراکی یا تزریقی) ممکن است قبل یا بعد از انجام مانی پولاسیون مورد تجویز قرار گیرد. مدت زمان استفاده بر اساس وضعیت بالینی بیمار و صلاحدید پزشک متفاوت است.

مواد مصرفی مورد نیاز: پد فیزیوتراپی، ژل اولتراسوند (در صورت نیاز به استفاده از مدالیته فیزیکی). بدیهی است که در محل ارائه خدمت، انجام دهنده مانی پولاسیون وجود تجهیزات و set احیا ضرورت دارد.

ک) استانداردهای ثبت:

نتایج شرح حال و معاینات بالینی قبل و بعد از درمان در پرونده پزشکی بیمار ثبت می شود. همچنین سوابق پزشکی بیمار و نتایج ارزیابی های بالینی و پاراکلینیک بیمار، داروهای مصرفی بیمار و داروهای تجویز شده در پرونده پزشکی بیمار ثبت خواهد شد.

ل) اندیکاسیون های دقیق جهت تجویز خدمت:

درمان مانی پولاسیون جهت درمان برخی از درد های مکانیکی حاد، تحت حاد و مزمن ستون فقرات یا دردهای اندام با منشأ ستون فقرات (و پس از رد کردن علل عفونی، تومورال و التهابی درد ستون فقرات اندیکاسیون دارد. البته انجام مانی پولاسیون به شرطی امکان پذیر است که ممنوعیت تکنیکی و بالینی برای انجام آن وجود نداشته باشد. (وجود جهت آزادبودن درد در حرکات ستون

فقرات (وعلل عفونی، تومورال و التهابی درد ستون فقرات رد شده باشد و نارسایی عروقی و رتبروبازیلار، استئوپوروز و بی ثباتی ستون فقرات و سایر کتراندیکاسیون های مانی پولاسیون وجود نداشته باشد .

(م) شواهد علمی در خصوص کتراندیکاسیون های دقیق خدمت:

کتراندیکاسیون های مانی پولاسیون به دو دسته تقسیم می شود:

۱- کتراندیکاسیون تکنیکی (عدم وجود حداقل دو جهت حرکت آزاد و بدون درد در حرکات Lateral , Flex/EXT , bending به چپ و راست .

۲- کتراندیکاسیون های بالینی شامل موارد زیر است :

Unstable FX
Severe osteoporosis
Primary Or Metastatic bone Tumors
Any Progressive neurologic deficit
CaudaEquina compresion
Hypermobile Joints
Inflammatory phase of Ankylosing spondylitis
Congenital or Acquired bleeding disorders
Anticoagulant Therapy
Osteomyelitis
Paget Disease
Spinal cord Tumors
Central cervical disk herniation
Rheumatoid Arthritis
Psoriatic Arthritis
Reiter Syndrome
connective tissue disease
acute myelopathy
severe degenerative joint disease
ligaments rupture
Vertebral artery abnormality

(ن) مدت زمان ارائه هر واحد خدمت:

ردیف	عنوان تخصص	میزان تحصیلات	مدت زمان مشارکت در فرایند ارائه خدمت	نوع مشارکت در قبل، حین و بعد از ارائه خدمت
۱	طب فیزیکی و توانبخشی	پزشک منخصص دارای گواهینامه تخصصی	میانگین ۵-۱۰ دقیقه	طبق متن
	پزشکی ورزشی	پزشک منخصص دارای گواهینامه تخصصی	میانگین ۵-۱۰ دقیقه	طبق متن
	فیزیوتراپیست	Ph.D	میانگین ۵-۱۰ دقیقه	طبق متن

(س) مدت اقامت در بخش های مختلف بستری جهت ارائه هر بار خدمت مربوطه:

بیمار نیاز به بستری ندارد و انجام این خدمت سرپایی است .

(ع) موارد ضروری جهت آموزش به بیمار :

به بیمار و همراهان او به صورت شفاهی و نیز با کمک پمفلت های آموزشی در رابطه با نحوه انجام صحیح فعالیت های روزمره و شغلی جهت پرهیز از فشار روی ستون فقرات آموزش داده می شود . همچنین نحوه مصرف داروها و انجام ورزش های کششی و تقویتی مورد نیاز به صورت شفاهی و نیز با کمک پمفلت به بیمار آموزش داده خواهد شد .

منابع:

- ۱- BRADDOM'S Physical Medicine & Rehabilitation , Fifth Edition
- ۲- Delisa's Physical Medicine & Rehabilitation , Fifth Edition
- ۳- Pain of Vertebral Origin (Professor Robert Maigne)
- ۴- تشخیص و درمان دردهای با منشأ ستون فقرات ترجمه پروفیسور محمد فرجاد